

Az északi pocok nyomában

Bodor Bálint és Holló Milán 12.a osztályos tanulók, a Tudományos Diákkörök XIX. Kárpát-medencei Konferenciája (TUDOK) Élet- és környezettudomány Tematikus Konferencia fordulójára készített előadása

Kutatásunkat a Kolon-tó környékén végeztük, amely a régió legnagyobb kiterjedésű és legjelentősebb édesvízi mocsara. A Duna völgyében elhelyezkedő szikesek, és a Duna-Tisza közti homokhátság között húzódó Turjánvidéken helyezkedik el. A Duna Tisza köze egyik legidősebb tórendszere, fejlődéstörténetéből az elmúlt 27 ezer évet részletesen ismerjük. Területéből 3058 ha védett, 630 ha fokozottan védett. 2004-ben a Natura 2000 hálózat része lett, 92 jelölő állatfaj található meg a területén, többek között a lápi szitakötő, aq lápi póc, vagy túzok. Számunkra nem volt teljesen ismeretlen a terület, nem véletlenül választottuk kutatásunk színhelyéül. 2015 tavaszán a Nemzeti Tehetség Program által támogatott „A Kolon-tó egykor és most” projekt keretében terepgyakorlaton vettünk részt, melyen a vízi élővilággal, és madárfajokkal ismerkedtünk meg.

Az északi pocok (*Microtus oeconomus*) az egyik legveszélyeztetettebb hazai kisméltós faj, természetvédelmi értéke 500 000 Ft. 1974-óta védett, 2001-ben évben kapta meg a fokozottan védett státuszt, reliktum-fajként van jelen hazánkban. A jégkorszak után azonban a törzsalak több alfajra osztható az elterjedése alapján. Ezek közül a *Microtus oeconomus* mehelyi él a Kárpát-medence területén. Magyarország területén három elszigetelt populációról van tudomásunk. A hazai állomány a faj legdélebbi előfordulása, természetvédelmi szempontból az egyik legértékesebb kisméltós fajunkról van szó. A Duna-Tisza közti populációt kihaltnak vélik, hiszen az elmúlt 60 évben egyetlen élő példány sem került elő. Mindez az élőhelyek nem megfelelő természetvédelmi kezelésének, és a káros emberi beavatkozásoknak köszönhető (nadasok teljes levágása, vizes élőhelyek lecsapolása, utak építése).

A magassásos társulások, amely a faj élőhelye, átmeneti zónát képeznek a nádasok és a láprétek között, a nádasoknál alacsonyabb víz borítja őket, nyáron ideiglenesen ki is száradhatnak. A *Carex elata* (zsombéksás) az uralkodó faj. A társulás intrazonális (zónán belüli társulás, egyéb környezeti faktorok, talajtani, vagy vízellátottsági tényezők határozzák meg) társulásnak tekinthető. A kutatásunk előkészítési fázisában beszereztünk 75 db élvefogó csapdát a Kiskunsági Nemzeti Parktól. Gubányi András, a Természetudományi Múzeum munkatársa, a faj neves hazai szakértőjétől kaptunk tanácsokat kutatás kivitelezéséhez. Bíró Csaba, és Morvai Edina, a KNP munkatársai irányításával a Suzuki Swift típusú „terepjárónkkal” behatoltunk a Páhi-rétek mélyére. Kiválasztottunk két, csapdázásra alkalmas területet, egymástól közel 1 km távolságra. A csapdákbba csaliként sárgarépat, és kukoricát, esetenként szalonnát helyeztünk. Ezután a várakozás időszaka következett. Láttuk a kisméltósok jelenlétére utaló jeleket, ürüléket a csapdákon, valamint néhány csapdán rágás nyomokat, de ezen kívül semmi eredmény nem volt. Ráadásul a visszafelé vezető úton még el is tévedtünk. A csapdák élesítése után ismét várakozás következett, most több mint 3 órát vártunk. Az első ellenőrzést követően sajnos nem fogtunk semmit. Visszatértünk a táborhelyre. Majd a második ellenőrzés során, a késő délutáni órákban az A/2 területen

szintén semmit nem fogtunk, majd átmentünk az A/1 területre ahol az első befogott példányra rátaláltunk. Nagyon örültünk, még akkor is, ha csak egy erdei pirókegér figyelt a csapdában. Ez újra lelket öntött belénk, és az ellenőrzés során ráakadtunk még két állatra. Az egyikről biztosan meg tudtuk állapítani, hogy vöröshátú erdeipocok (*Myodes glareolus*), a másik faj esetében bizonytalanok voltunk. Rögtön feltűnt, hogy mérete nagyobb, mint az átlagos pocokfajoké. Először arra gyanakodtunk, hogy csalitjáró pockot (*Microtus agrestis*) fogtunk. Ami végül be is igazolódott.

Éjszakai csapdázások: A csapdákat éjszaka élesítettük, ez jó ötletnek bizonyult, hiszen ezek a kisemlősök éjszaka jóval aktívabbak. A reggeli ellenőrzés során 9 db erdei pirókegeret (*Apodemus agrarius*), 4 db vöröshátú erdei pockot (*Myodes glareous*) és egy darab csalitjáró (*Microtus agrestis*) fogtak a csapdák. A kifejezetten zord időjárás ellenére is elindultunk december 19-én reggel. Előtte két napig havazott, gyönyörű hófödte táj várt minket. Egy darab fagyott pirókegeret találtunk reggel, majd a délutáni ellenőrzés során még 2 élőt és egy szintén élő vöröshátú erdei pockot. Az egyik csapdában egy törpecickányra is rábukkantunk. A Balázsi-réteken is próbálkoztunk, de az élőhely kiválasztása nem bizonyult sikeresnek.

Eredmények:

Az összesített adatainkban látszik, hogy messze az A/1 terület bizonyult a legjobb választásnak. Ez az élőhely kedvező több rágcsálófaj számára, bízunk abban, hogy az északi pocok számára is. Mindezek ellenére sajnos a faj továbbra sem kerül elő, de sok fontos eredménnyel gazdagodtunk. Méréseinkkel segítettük a KNP adatgyűjtését, hiszen a területeken az elmúlt időben kevés ilyen célú kutatás történt, így adatainknak ők is hasznát vehetik.

Legnagyobb eredménynek a csalitjáró pocok (*Microtus agrestis*) megtalálása tekinthető. Hazánkban jégkorszaki maradványfaj, alacsony a hőmérsékletigénye, a nedves területek biztosítanak számára megfelelő mikroklímát. Nedves és dús növényzetű területeken érzi jól magát, (pl. láprétek, mocsárrétek). Ökológiai igényei és élőhelyválasztása nagyban hasonlít az északi pocokéra, így egy adott területen valószínű a két faj együttes jelenléte. Ezek tudatában nem kizárható tény az, hogy van északi pocok populáció a Páhi-rétek területén, ezért kutatásunkat folytatjuk. Hazánkban legtöbbször a Dél-Dunántúlról került elő, de a Balatontól északra, és a Zemplénben is előfordul. Innen, a Duna-Tisza közéből nincsen hivatalos adata. A Természetvédelmi Világszövetség (IUCN) adatbázisa sem tart nyilván populációt a területen. Adataink alapján a IUCN area-térképét módosítani fogják, tovább növelve a területen megtalálható védett fajok listáját.

Köszönet Máté Andrásnak szakmai segítő támogatásáért

Felkészítő tanár: Juhász Katalin